

Temel Psikolojik ?htiyaçlar Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Temel Psikolojik ?htiyaçlar Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=31526>

Özet

Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği, bireylerin psikolojik iyi olmaları için kritik kabul edilen temel psikolojik ihtiyaçlar (özerklik, yeterlilik ve aidiyet) düzeylerini ölçmek amacıyla uyarlanmış bir araçtır. Bu ölçek, özellikle ortaöğretim (10. sınıf) öğrencilerinin bu ihtiyaçların karşılanma düzeylerini, onların motivasyon ve matematik kaygısı gibi akademik değişkenlerle ilişkilerini incelemek üzere kullanılmaktadır. Ölçek, üç alt boyutta toplam 21 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert tipi derecelendirme ile yanıtlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Temel Psikolojik İhtiyaçlar, Özerklik, Yeterlilik, Aidiyet, Ölçek Uyarlama, Motivasyon, Matematik Kaygısı, Lise Öğrencileri.

Yazarlar

Malik DURMAZ

Amaç

Ölçeğin temel amacı, ortaöğretim 10. sınıf öğrencilerinin akademik bağlamda yaşadıkları temel psikolojik ihtiyaçlar olan özerklik, yeterlilik ve aidiyet duygularının karşılanma düzeylerini saptamaktır. Bu ölçüm, öğrencilerin motivasyon düzeyleri ve matematik kaygısı gibi önemli akademik ve duygusal değişkenlerle olan ilişkilerin incelenmesi için bir temel sağlamaktadır.

Ölçek, spesifik olarak matematik öğrenme ortamına odaklanarak, öğrencilerin matematik derslerinde kendilerini ne kadar başarılı, yetkin ve sosyal olarak hissettiklerini değerlendirmeye yardımcı olur. Bu sayede, öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen içsel dinamikler hakkında bilgi edinilir.

Yapı

Ölçek, **Öz Belirleme Kuramı** (Self-Determination Theory - SDT) çerçevesinde tanımlanan ve psikolojik iyi olmanın evrensel gereksinimleri olarak kabul edilen üç temel psikolojik ihtiyaç ölçmektedir:

Özerklik (Autonomy): Bireyin davranışlarının kaynağını kendisinin belirlediği, seçim yapma ve kontrol sahibi olma ihtiyacı. Matematik bağlamında, öğrenme süreçlerine dair karar verme özgürlüğünü ifade eder.

Yeterlilik (Competence): Çevresiyle etkili bir şekilde başa çıkma ve becerilerini geliştirme ihtiyacı. Matematik bağlamında, bireyin matematiksel görevlerde başarılı olma ve yetenekli

hissetme algısıdır.

Aidiyet (Relatedness): Başkalarıyla güvenli ve sevgi dolu ilişkiler kurma ve bir gruba ait olma ihtiyacı. Matematik bağlamında, ders sırasındaki etkileşimde bulunan kişilerle kurulan sosyal bağlar ifade eder.

Geçerlik

Ölçeğin uyarılma çalışmasında geçerlik analizlerine dair ayrıntılı istatistiksel sonuçlar doğrudan belirtilmemiştir. Geçerlik bölümünde bir değer sunulmamış olsa da, uyarılma sürecinin, ölçeğin orijinal yapısını koruduğu varsayılmaktadır. Bu tür uyarılma çalışmaları genellikle yapı geçerliliği (faktör analizi) ve kapsam geçerliliği (uzman görüşleri) yöntemlerinin kullanılması beklenir.

Ölçeğin üç alt boyutu (özerklik, yeterlilik ve aidiyet), ölçülmek istenen teorik yapıyı temsil ettiği kabul edilen Temel Psikolojik İhtiyaçlar Kuramı ile güçlü bir teorik uyum sergilemektedir.

Güvenirlik

Ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik analizleri, ana uygulamadan elde edilen veriler üzerinden **Cronbach's Alpha** katsayısı ile hesaplanmıştır. Hesaplanan katsayılar, alt boyutlar bazında aşağıdaki gibi raporlanmıştır:

Aidiyet İhtiyacı Boyutu: $\alpha = 0,720$

Özerklik İhtiyacı Boyutu: $\alpha = 0,715$

Yeterlilik İhtiyacı Boyutu: $\alpha = 0,648$

Yapılan değerlendirmede (Büyüköztürk, 2009 referans alınarak), yeterlilik boyutu katsayısı (0,648) nispeten düşük olsa da, genel olarak ölçeğin iç tutarlılık katsayıları'nın güvenilirlik için yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Bu değerler, ölçeğin tutarlı ve güvenilir sonuçlar üretme kapasitesini göstermektedir.

Faktör Analizi

Ölçek, orijinal teorik yapıya uygun olarak üç (3) alt boyuttan oluşmaktadır: Özerklik, Yeterlilik ve Aidiyet. Ölçeğin toplam madde sayısı 21 olarak belirlenmiştir. Madde dağılımı alt boyutlara göre farklılık göstermektedir:

Aidiyet Boyutu: 8 madde

Özerklik Boyutu: 7 madde

Yeterlilik Boyutu: 6 madde

Bu faktör yapısı, ölçeğin temel psikolojik ihtiyaçlar kavramının çok boyutlu doğasını başarıyla

bir şekilde temsil ettiğini göstermektedir.

Araç

Test Type: Uyarlama (Adaptation)

Format: Kendini Değerlendirme Ölçeği (Self-Report Scale)

Language Available: Türkçe

Population Group: Öğrenciler (Ortaöğretim)

Age Group: Genç Yetkinlik (10. Sınıf öğrencileri, yaklaşık 15-16 ya?)

Population Details: Ortaöğretim 10. sınıf öğrencileri üzerinde uygulanmıştır.

Test Methodology: 5'li Likert Tipi Derecelendirme. Katılımcılar, maddelere ne ölçüde katıldıklarını 1'den 5'e kadar (genellikle "Hiç katılmıyorum"dan "Tamamen katılıyorum"a) derecelendirirler.

Anahtar Kelimeler

Psikolojik Ölçek, Geç Tutarlılık, Cronbach's Alpha, Lisansüstü Tez, Likert Ölçeği, Öz Belirleme Kuramı.

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Belirtilmemiştir

Affiliation Email addresses: malikdurmaz@gmail.com

Correspondence Address: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu (Uyarlama çalışması için yapıldığı kurum)

Çizimler, Ücret ve Test Yolu

Ölçeğin uyarlama çalışması 2012 yılında Malik Durmaz tarafından yüksek lisans tezi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin ticari olmayan akademik kullanımları için sorumlu yazar Malik Durmaz ile e-posta yoluyla iletişime geçilmesi önerilir.

Ölçeğin orijinal PDF versiyonu aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir: [temel-psikolojik-ihtiyaclar-olcegi-toad.pdf](https://tr-scales.arabpsychology.com/toad.pdf)

Kaynaklar

Durmaz, M. (2012). *Ortaöğretim öğrencilerinin (10. sınıf) temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyleri, motivasyon ve matematik kaygısı arasındaki ilişkilerin belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu. Tez erişim linki: tez.yok.gov.tr

Büyüköztürk, N. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Pegem Akademi. (Güvenirlilik yorumlaması için dolaylı referans).

Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmuş olup hiçbir şekilde değiştirilmemiştir.

3 alt boyut 21 madde

Özerklik (7m): Matematik nasıl çalışacağım ve öğreneceğimle ilgili karar vermede kendimi özgür hissedirim.

Yeterlilik (6m): Tanıdığım insanlar matematikte bana iyi olduklarını söylerler.

Aidiyet (8m): Matematik çalışırken veya matematik derslerinde, etkileimde olduğum insanlar gerçekten seviyorum.